

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ – ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Докторске академске студије

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

1.1. ДАТУМ И ОРГАН КОЈИ ЈЕ ИМЕНОВАО КОМИСИЈУ

Одлуком бр. 922/1, донетом на седници одржаној дана 9. 4. 2026., Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду образовало је Комисију за оцену докторске дисертације докторанда **Никице Стрижак** под насловом „**Интеркултурна комуникативна компетенција и настава српског као страног језика**”, урађену под менторским руковођењем др **Весне Крајишник**.

1.2. САСТАВ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

1. ПРЕДСЕДНИК КОМИСИЈЕ

Име и презиме: Оливера Дурбаба

Звање: редовни професор

Ужа научна област: Германистика

Датум избора у звање: 7. 12. 2016.

Установа на којој је запослен: Филолошки факултет Универзитета у Београду

2. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: Рајна Драгићевић

Звање: редовни професор

Ужа научна област: Савремени српски језик - лексикологија

Датум избора у звање: 15. 5. 2013.

Установа на којој је запослен: Филолошки факултет Универзитета у Београду

3. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: Јелена Редли

Звање: ванредни професор

Ужа научна област: Српски језик и лингвистика

Датум избора у звање: 5. 5. 2021.

Установа на којој је запослен: Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду

4. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: Владимир Вукомановић Растегорац

Звање: ванредни професор

Ужа научна област: Методика наставе српског језика и књижевности

Датум избора у звање: 8. 11. 2022.

Установа на којој је запослен: Факултет за образовање учитеља и васпитача Универзитета у Београду

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Име (име једног родитеља) презиме:	Никица (Јадранко) Стрижак
Датум и место рођења:	24. 8. 1983. Сарајево, БиХ
Наслов мастер рада:	„Тест као начин провере знања српског као страног језика на основношколском узрасту“
Датум одбране мастер рада:	29. 9. 2011.
Установа где је одбрањен мастер рад:	Филолошки факултет Универзитета у Београду
Научна област из које је стечено академско звање мастера:	Српски језик

III СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА који су објављени или прихваћени за објављивање у оквиру рада на докторској дисертацији

1. **Стрижак Н.** и Б. Николић Мастоd (2023). Онлајн настава српског као страног језика из угла предавача, У: *Дигитална хуманистика и словенско културно наслеђе II*, 209–218.
2. **Стрижак Н.** (2024). Персирање као граматички, прагматички и интеркултурни садржај у настави српског као страног језика, *Лингвометодика*, 1, 99–108.
3. Krajišnik, V., **Strižak, N.** (2025). The Master's Programme Serbian as a Foreign Language at Belgrade University's Faculty of Philology. In: Sabo, M., Stojanović Fréchet, O. (eds) *Didaktik des Bosnischen/Kroatischen/Montenegrinischen/Serbischen als Fremd-, Zweit- und Herkunftssprachen*. Edition Fachdidaktiken. Springer VS, Wiesbaden. 185–197

IV НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Интеркултурна комуникативна компетенција и настава српског као страног језика

V ПРЕДМЕТ И ЦИЉ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Основни циљ истраживања кандидаткиње Стрижак било је формирање корпуса социокултурних садржаја које, с једне стране, предавачи српског као страног језика, а с друге стране, аутори уџбеника српског као страног језика, треба да имају у виду када пишу уџбенике и други глотодидактички материјал за учење српског језика.

За потребе ове докторске тезе урађена су два истраживања.

Једно је анализа одговора испитаника из отвореног упитика о културолошки релевантним садржајима из перспективе странаца, а друго је укрштање добијених резултата са анализом културолошких садржаја у актуелним уџбеницима за српски као страни језик који су објављени у Републици Србији.

Циљ је био сакупљање информација о томе шта странци који живе у Србији и/или студирају српски језик сматрају основним социокултурним, ванјезичким знањима која је потребно стећи за успешну комуникацију и интеграцију у наше друштво, а затим утврдити у којој се мери поклапају ставови испитаника и садржај уџбеника по питању тога шта је културна специфичност која заслужује да буде посебно обрађена у настави српског као страног језика. Овај циљ је постављен имајући у виду и гледишта која доказују да култура једне заједнице није статична, хомогена и непроменљива (Risager: 2000), али да је потребно наћи начин да се она адекватно представи у настави страног језика.

VI ОСНОВНЕ ХИПОТЕЗЕ ИСТРАЖИВАЊА ДИСЕРТАЦИЈЕ

У овом истраживању нису формулисане хипотезе, јер је реч о квалитативном, експлоративном истраживању индуктивног карактера, у којем се полази од истраживачких питања, а не од претходно постављених хипотеза (Vilig 2016; Creswell & Poth, 2018).

Основно истраживачко питање првог истраживања је било шта је странцима који живе у Србији другачије од онога на шта су навикли у својој култури.

Основно истраживачко питање другог истраживања било је како се садржаји које су они формулисали у својим одговорима обрађују у актуелним уџбеницима српског као страног језика, с обзиром на то да је основни начин да се елементи културе учине доступним учесницима у наставном процесу тај да буду део садржаја уџбеника и да тако буду доступни свим учесницима у процесу учења (Кончаревић: 2005; Николић: 2016; Perišić Arsić: 2017; Раковић: 2018; Спасић: 2018; Zečević Krneta, Jovanović, Andrijević: 2019).

VII КРАТАК ОПИС САДРЖАЈА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Дисертација о којој подносимо извештај има 190 ауторских (односно 106 штампаних) страна и подељена је у 5 поглавља.

Након *Увода* у којем се износе тема рада, циљ и методологија истраживања, следи поглавље „Други језик и друга култура“, у којем је постављен теоријски оквир унутар којег су посматране испитиване теме, а који, пре свега, подразумева одређивање појмова *култура*, *интеркултурни говорник* и *социокултурно знање* у функцији глотодидактике и наставе страних језика, односно у нашем случају српског као страног језика. Дефинисана је улога стране културе у учењу страног језика и представљени су актуелни теоријски модели интеркултурне комуникативне компетенције и њеног развоја. Теоријски је пре свега праћен рад аутора који су имали утицај на садржај Заједничког европског оквира за живе језике, али су образложена и ограничења њихових теоријских и емпиријских налаза (Zotzmann 2014; Peng, Zhu i Wu 2020; Dervin 2023). У овом поглављу је дати и превод сетова дескриптора за различите елементе који чине вештину Медијалције из Додатка Заједничком европском оквиру (CEFR 2020), а који који до сада нису преведени на српски језик.

Поглавље „Социокултурна знања странаца у Србији“ посвећено је представљању резултата дескриптивног, експлораторног истраживања спроведеног на намерном узорку (Poradić,

Pavlović, Žeželj: 2018). Резултати су добијени квалитативном, тематском (Vilig: 2013) анализом упитника који је дистрибуиран пунолетним странцима који живе у Србији. *Заједнички европски оквир за живе језике* у делу о социокултурним садржајима доноси листу широко постављених тема на које у учењу страног језика треба обратити пажњу (CEFR 2001: 102), а које нису лингвистичке. Тих седам тема су: Свакодневни живот; Услови живота; Међуљудски односи; Систем вредности и веровања; Говор тела и невербална комуникација; Друштвене конвенције и Ритуални живот. Оне су биле основа анкетног упитника. Анализом одговора формулисано је 46 ужих подтема које су биле основа анализе садржаја уџбеника, односно другог истраживања унутар ове тезе.

Поред социокултурних садржаја који су се издвојили анализом упитника, ауторка је идентификовала лексеме које су испитаници спонтано користили у својим одговорима и распоредила их по тематским областима из лексичког минимума српског као страног језика (Крајишник 2009; 2016). Издвојене лексеме се могу сматрати лингвокултуремама у оном смислу у којем их дефинише лингвокултурологија (Драгићевић 2014, 2024).

Поглавље „Елементи културе у уџбеницима српског као страног језика“ доноси попис социокултурних садржаја уџбеника српског као страног језика за одрасле ученике који су објављени у Србији. Истраживано је да ли су лекције у уџбеницима усмерене на стицање граматичких и лексичких знања или је заступљен и културолошки садржај другог језика (К2). Нарочита пажња је усмерена то који елементи стварности, односно које од 46 тема које су испитаници истакли као значајне, налазе своје место у уџбеничкој литератури, а који су из те литературе изостављени.

Поглавља су систематично рашчлањена на потпоглавља, чиме је структура рада додатно учвршћена. Резултати су представљени и табеларно (укупно је 14 табела у раду), што олакшава читање рада. Списак литературе садржи 134 библиографске јединице и 10 извора.

VIII ОСТВАРЕНИ РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ДИСЕРТАЦИЈЕ

Избор испитаника и њихови увиди чине резултате представљене у овој тези изузетно корисним за развој глотодидактике српског као страног језика. Странац је „човек који мора да преиспитује готово све што изгледа неспорно члановима групе којој приступа. За њега културна шема те групе нема ауторитет тестираног система рецепата, и то ако ни из којег другог разлога, зато што није део живописне културне традиције која их је формирала... У најбољем случају може бити вољан и способан да дели садашњост и будућност са групом којој приступа у јасним и тренутним искуствима... ипак, остаће искључен из тих искустава њене прошлости“ (Шиц 2017: 28). Странчева објективност произилази из његове потребе да разуме, односно да преиспита оно што члановима групе изгледа очигледно и самим тим не подлеже испитивању. Пре настојања да разуме, странац ће приметити одређене навике и облике понашања који карактеришу живот заједнице у којој се нашао.

Од укупно 46 тема формулисаних на основу одговора испитаника (странаца), у уџбеницима (домаћих аутора) присутно је њих 39, било као визуелни било као вербални садржај. Утврђено је и да се уџбеници међусобно доста разликују како по броју тема које обухватају тако и по начинима на које их представљају. Добијени резултати истраживања пружају увид у културолошке садржаје којима је потребно посветити пажњу на часовима српског као страног језика у нашој земљи, али пре свега у иностранству, како би се паралелно са српским као страним језиком упознавала и култура нашег језика, али не само висока култура него пре свега култура свакодневног живота (Kitaо 1991, Дурбаба 2016, Редли 2018). Сви добијени резултати треба да послуже предавачима, ауторима уџбеника и креаторима програма за учење српског као страног језика у земљи и иностранству. Нарочит значај видимо за предаваче ван граница наше земље чији студенти немају прилику да остварују свакодневну интеракцију са матерњим говорницима.

IX ПРОВЕРА ОРИГИНАЛНОСТИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

На основу *Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду* и налаза у извештају из програма *iThenticate*, којим је извршена провера оригиналности докторске дисертације „**Интеркултурна комуникативна компетенција и настава српског као страног језика**“ аутора **Никице Стрижак**, констатовано је да утврђено подударање текста износи 9%.

Овај степен подударности последица је *цитата, личних имена, стручне, лингвистичке терминологије, библиографских података о коришћеној литератури и тзв. општих места и података*, што је у складу са Чланом 9. Правилника.

На основу изнетог, а у складу са ставом 2 Члана 8. *Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду*, извештај указује на оригиналност докторске дисертације, те се прописани поступак припреме за њену одбрану може наставити.

X ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ

Комисија за оцену докторске дисертације констатује да је дисертација „Интеркултурна комуникативна компетенција и настава српског као страног језика“ кандидата **Никице Стрижак** оригинално и самостално научно дело и да су се стекли услови за њену јавну одбрану.

Комисија стога предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да прихвати с позитивном оценом Извештај о оцени докторске дисертације под насловом „Интеркултурна комуникативна компетенција и настава српског као страног језика“, коју је урадио кандидат **Никица Стрижак** под менторством др Весне Крајишник и да је, у складу са прописима, упути Већу научних области друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду на разматрање.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ:

1. _____
проф. др Оливера Дурбаба
председник Комисије

2. _____
проф. др Рајна Драгићевић
члан Комисије

3. _____
проф. др Јелена Редли
члан Комисије

4. _____
проф. др Владимир Вукомановић Растегорац
члан Комисије